

ЈЕЛЕНА ЛЕНГОЛД

БАЛТИМОР

Превод од српски

Дејан Трајкоски

1.

Веднаш да се договориме нешто:

Ако биде ова една од оние приказни во која сите се фини и пристојни, тогаш подобро и да не почнуваме.

Би сакала да ви раскажам сè за сè, а тука има толку многу, ме разбирате, зар не? Кога сакаш да раскажеш сè, тогаш се случува некој да не биде баш фин и пристоен. Јас најмалку.

Потоа, тоа мое семејство. Со својата нагласена смисла за драматика, смисла која јас, како нејзин полноправен член, ја прифатив уште од мали нозе.

Потоа сите тие болести од кои се плашев и сè уште се плашам.

Еден куп лаги во кои понекогаш се губам и потоа помислувам дека ќе се збунам и нема да знам кому што сум му кажала.

Количината на гадење што ме обзема најчесто наутро, додека ја слекувам ношницата, ја фрлам на машината за перење и влегувам во кадата.

Работите кои пробувам да ги заборавам, потоа понекогаш ги враќам, па повторно ги бркам, па ги враќам... Тоа може да биде заморно, знаете.

Предвидливоста на некои разговори, тоа е, веројатно, најлошо од сè.

Предвидливост на сè што следува.

И веднаш потоа или паралелно со тоа надеж дека некој наскоро квалитетно и сосема како во бајка ќе ме изненади. Но, тоа повеќе не се случува. Ако и воопшто некогаш се случувало. Добро, се случуваше, ама тогаш беше полесно да се изненадам.

Кога престануваме да бидеме млади? Дали тогаш кога за прв пат ќе нè фати ишијас или тогаш кога ништо повеќе не може да нè изненади?

2.

Временската разлика меѓу Белград и Балтимор е шест часа.

Можеби ова ќе го сметате за налудничаво, но речиси секој ден во два и петнаесет попладне јас седнувам пред компјутер и гледам како тој типот во Балтимор заминува на работа. Тој има несреќа да живее на агол од улица каде се наоѓа една од оние улични камери. Тука е и продавницата за брза храна. Улична светилка. Автобуска станица. Ништо посебно.

Тој излегува од својата зграда во осум и петнаесет по локално време, секое утро, најчесто со торба во раката. Се разбира, му дадов и име. Тој се вика Едгар. Покрај името му дадов и биографија. Едгар работи во осигурителна компанија. И sameц е. Всушност, никогаш не сум го видела да излегува наутро со некоја цуца од дома. Изгледа дека нема ни куче. Излегува од зградата и чека автобус. Совршено несвесен дека некоја блесава жена од Белград го гледа како заминува на работа.

Речиси секој ден го чекам автобусот со него. Аголот под кој е поставена камерата ми овозможува да видам само дел од неговото лице, а понекогаш Едгар ми се врти со грб и гледа на другата страна, во правецот од каде што треба да дојде автобусот.

Понекогаш Едгар доцни. Истрчува од зградата со сендвич во раката.

Понекогаш оди уморно, како да не спиел цела ноќ.

Понекогаш зјапа во некакви хартии, па не подигнувајќи ја главата го поминува патот од влезот до стани-

цата. Додека го чека автобусот, и понатаму постојано чита.

Секогаш сам. Никогаш не носи чадор. Ако врне, Едгар само ја ставата качулката на глава, а онаа своја торба ја става под јакната. Од тоа заклучив дека содржината на таа торба за Едгар е поважна од сопствената глава.

Јас во тоа време веќе одамна сум на работа и обично замислувам како еден ден ќе купам карта за прекуокеански авион, и како потоа одам за Балтимор, излегувам од авион, влегувам во жолто такси, му го кажувам на таксистот името на онаа улица, застанувам на онаа автобуска станица точно во 8.10 по локално време и чекам да се појави Едгар. Тој доаѓа во жолтеникава јакна со качулка. Јас го погледнувам и велам:

- Здраво, Едгар. Знам сè за тебе и за твојот живот. Знам колку си осамен. Заеби го одењето на работа денес, зошто денес го поминав половина свет за да го поминам овој ден со тебе. Ајде да одиме во некоја зоолошка. Ајде во некој голем парк. Раскажувај ми, Едгар како е во компанијата за осигурување. Дали таму има многу активисти?

Овде обично ми снемува инспирација.

Едгар, кој, се разбира, не се вика Едгар, веројатно, би ме погледнал како уште една луда жена со чуден акцент, политички коректно би се оддалечил еден чекор и би се завртел на другата страна.

Или би ме изненадил, сепак. Кој знае?

***

Се трудев да бидам точна. Иако знаев дека и тоа може да биде протолкувано на некој начин. Сè може да биде протолкувано на некој начин. Ако доцните. Ако заборавите на некој состанок. Ако дојдете по-

рано. Сè ве издава. Добро, тогаш. Јас ќе се трудам да бидам точна, па што сака нека кажува тоа за мене.

Засвонив на интерфонот во минута до шест.

Таа ми ја отвора вратата и ми вели да причекам во предната соба. Тоа, веројатно, значи дека некој претходен пациент е сè уште кај неа. И потоа пак исчезна таму некаде.

Не е баш многу професионално, си помислив. Зошто јас не смеам да доцнам, а таа смее да ме остави да чекам, и тоа на нашата прва сесија?

Можеби е тоа некаква тактика? Можеби постои мала камера, таму над мијалникот, која снима што прави пациентот додека чека да влезе на психотерапија? Можеби намерно ја оставила својата чанта, својата тетратка со којзнае какви белешки, вклучен компјутер? Не мисли, претпоставувам, дека би била толку наивна?

ОК, разгледување на собата. И да ме снимаат со камера, разгледувањето е нормална работа. Претпоставувам дека не очекуваат од мене да седам и зјапам во една точка? Постерите не се посебно иновативни. Инсистирање на „женственост“ во просторот. Суво цвеќе. Акварели на кои се нацртани романтични трудници. Многу вистинско, живо цвеќе во саксии. Бљак.

Точно од клупата на која седам можам да го видам часовникот на ѕидот. Шест и десет. Ова е веќе невоспитано, зар не?

Слушам како во соседната соба некој се смее. Барем да плаче, ова влегување во мојот термин би имало и некаква смисла, ама смеа?

Пробувам да слушнам за што разговараат, ама зборовите се некако матни. Единствениот звук кој се пробива од таму, тоа е таа смеа, повремено.

Станувам и си сипувам чаша вода. Не сум жедна. Го правам тоа само колку да направам нешто промис-

лено. И потоа ги гледам меурчињата како испливуваат на површина, како летаат нагоре не двоумејќи се ни малку, брзајќи на својот пат до врвот, кон светлината, кон спојувањето со големиот воздух од собата.

А потоа слушам. Еве ги. Излегуваат. Се враќам на клупата некако многу бргу. Како виновник. Каква будалаштина. Само станав да си ставам вода.

- Сакате некој сок? – ме прашува таа, како да сум дошла на проба за фустан.

Баш ѝ е гајле нејзе. Тоа што јас овде чекам петнаесет минути на клупава не заслужува, очигледно, ни навестување за извинување.

- Добро – вели таа со оној свој спокоен тон, додека ја испраќа жената која се смееше во моите петнаесет минути. – Повелете влезете во собата.

И тогаш одеднаш јас сум во другата соба, ама неа пак ја нема.

Вика од таму:

- Сигурно не сакате некое кафе, сок, чај, нешто такво?

- Не, навистина, сè е во ред – довикувам јас од тука.

Во собата има две столици, две фотелји, масичка, уште повеќе цвеќе и уште повеќе од оние женски лигави нешта. Икебани, и така нешто. Добро, сè е со вкус, ама мене некако ми се гади.

Сигурно не влегува за да види каде ќе седнам јас. Ама јас знам за мамката. Нема да седнам никаде. Ќе стојам среде соба и ќе ја чекам да влезе.

И еве ја конечно, со шолја кафе во раката.

- Кое е вашето место? – ја прашав.

- Моето место е овде, спроти вас – ми рече и ми покажа со раката каде да седнам.

Некое време ги разгледуваше оние јапонски темјанушки кои стоеја на прозорецот во саксии, и рече:

- Не знам што им е, не сакаат да цветаат како што треба.

- Тоа е чудно – вела м јас – овде баш имаат доволно светло.

Дали е можно и нејзе да ѝ е по малку нелагодно или почетокот е обично таков, наизглед неофицијален? Како да се сретнавме да разговараме за цвеќиња. Што би било кога би ѝ кажала дека цвеќето е последното нешто што ме интересира? Кога би ѝ кажала дека куката на мојата мајка секогаш беше пренатрупана со фикуси, кактуси, личеше на џунгла поради што никогаш не можевме комотно да седиме во ниту еден дел од станот? Што би било кога би ѝ рекла и кога би ја замолила да не ми зборува за тоа цвеќе, за почеток? Дали тоа би можело да се смета за нељубезно? Што би било кога би ѝ рекла дека демонстративно не одгледувам ниту едно растение дома? И воопшто не верувам дека на растенијата им е убаво во становите. Всушност, верувам дека растенијата во становите се несреќни, осудени се да ги слушаат нашите караници, да го гледаат нашиот лошо изведен секс, да го вдишуваат димот од нашите цигари и мирисот за освежување од купатилото, а најстрашно од сè, понекогаш се осудени да ја трпат светлината на сијалицата по цела ноќ. Растенијата кои одамна би спиеле. И би сонувале други растенија. Сè тоа можев да ѝ го кажам, ама, секако, не ѝ го кажав.

Конечно, таа го зазема своето место. Шолјата ѝ е во раката. Ја држи со двете раце, всушност. Секогаш ми се допаѓало кога луѓето ја држат шолјата за кафе со двете раце. Тоа ги прави толку ранливи. Изгледаат како некој кој има потреба да се згрее со таа шолја. Склона сум нагло и неразумно да почнам да ги сакам луѓето кои така ги држат своите шолји.

Зошто ми го прави тоа?

Ми се насмевна. Убаво. Топло. Ни малку извештачено. Научено, можеби. Но вистински. Јасно е дека не се плаши од тишината која се создаде меѓу нас.

Потпрена во фотелјата која, сега забележувам, е значително пониска од мојата. Полека го носи кафето до усните и се напива една голтка. Повторно ја спушта шолјата во skutot, и понатаму со двете раце.

- И, како е? – прашува таа.

- Збунето – велам јас, одлучна да бидам искрена.

Ако веќе сум решила да го плаќам ова зезање, тогаш барем ќе се трудам да бидам искрена.

- Збунето. Дооообро. И како уште?

- Па... Малку ми е и смешно, да ви кажам право. Необично. Малку се чувствувам и понижена, но не премногу.

- Зошто понижено?

- Па, демек, човекот би требало да е во состојба сам да си ги решава своите проблеми. Ако побара помош, тогаш тоа значи дека е слаб. Претпоставувам?

- Чиј е тој глас што вели дека сте слаба?

Гласот на мојот сопруг, си помислив. Ама не велам ништо. Тој е оној што мисли дека, ако тој може сам, тогаш и сите други можат.

- Добро. Еве што знам јас за вас. Имате четириесет и три години, по професија сте писател, мажена сте... Имате ли деца?

О Боже мој. Еве го, почна.

- Не, немам деца.

- Дали тоа беше заедничка одлука или...

- Па, на некој начин заедничка, да, мислам... Не рековме баш јасно дека нема да имаме деца, ама не се ни трудевме посебно да ги направиме. Баш напротив. Се трудевме да не дојде до тоа. Да сакав јас, сопругот сигурно би ме поддржал во тоа, ама затоа што се плашев јас од тоа, тој, се разбира, никогаш не ме тераше да правам нешто од што се плашам.

Не требаше да спомнувам дека се плашев. Ако почне сега да копа по тоа...

- Во секој случај – продолжив набрзина, за да не влета со прашање – мислам дека тоа и не ми е некој преголем проблем. Сега веќе е јасно дека нема да родам дете и научив да живеам со тоа. Понекогаш знае да биде малку непријатно кога ќе се соберат жени кои имаат деца и ќе почнат да зборуваат за тоа, а јас немам што да додадам, ама главно е ОК.

Таа се насмевна. Ми се причини дека сфати оти не сакам повеќе да зборувам за тоа.

Се потпрев и јас во својата фотелја. По гаволите сè. Тука сум. Па што сака нека биде.

- Се плашам од ова – реков.

- Што ве плаши?

- Ме плаши болка, нормално. Знам дека ова е процес и дека ќе трае, и дека цело време ќе биде болно. Ме плаши тоа што ќе го ископаме и сè што треба да почувствувам додека стигнеме до таму, каде и да стигнеме. Се плашам дека ќе се откажам на половина пат. Ме плаши дека можеби ќе го издржам сето тоа и дека тогаш ќе стигнам на некое место кое не било вредно за толку барање и толку болка. Ме плаши сè што може да се искомплицира во меѓувреме.

И тогаш ѝ раскажав сè за пишувањето. Како во минатото пишував со огромно уживање, како ништо не можеше да биде поважно од тоа и како задоволството после напишаниот расказ не можеше да се мери со ништо.

- Можеби проблемот е во тоа – реков – што сега одлучив да напишам роман. Можеби моите очекување од самата себеси се преголеми, кој би знаел. Можеби приказните се идеален жанр за мене. Го отвораш капакот сосема малку, на неколку денови, прочепкуваш во себеси, пишуваш расказ и бргу пак го затвораш. И така многу пати. А сега, одеднаш, роман. Тоа значи дека тој капак, таа шахта, мора долго време да е отво-

рена. Со месеци, и месеци. И јас морам да живеам покрај него, да седам на работ од таа провалија, да гледам надолу и да чувствувам како нозете ми се нишаат над таа бездна. Да ја чувствувам со месеци смрдеата која ќе се создаде. И затоа не пишувам ништо веќе две, три години. Им кажувам на луѓето дека пишувам роман, но, всушност, не правам ништо. Се мавтам по дома, го чистам станот до бесвест, си играм игри на компјутерот, се допишувам со непознати луѓе од сите страни на светот, водам некои разговори со сајбер-манијаци, разговори кои, да се запишани, би можеле да се одиграат на Бродвеј во истиот миг, но ништо од тоа не запишувам. Тоа е она што е најчудно. Не е необично кога ви паѓа тешко да правите нешто што никогаш не сте се сакале да го направите. Но, кога одеднаш не можете да го правите тоа што сте го сакале, тоа во што сте уживале, е тука мора да постои некаков проблем. Затоа дојдов кај вас. Најмногу поради тоа. Сакам да знам зошто не можам да напишам роман.

Ова ми зазвучи како одлично објаснување. Речиси и самата поверував во тоа.

Се вртевме уште малку во тој круг. Ѓ раскажав по нешто за моето семејство. Таа поставуваше мали, пријатни прашања, а јас зборував. За мајка ми, за татко ми, за онаа убава зелена куќа во која пораснав. Повторно можев да се расплачам кога дојдов до тоа место, но се воздржав. Таа рече:

- Слободно можете да плачете.

Одеднаш ми се причини дека сето ова е пресилно. Мислев дека ќе оди малку побавно. Дека нема да боли веднаш. Ѓ реков дека немам ништо против топла и отворена комуникација, дека навистина имам добра волја, ама дека сепак ми треба некое време да се отворам. Ми се причини како да одам по површината на некоја голема топка и размислувам дали ќе го правам ова понатаму, трошејќи го своето и нејзиното време,

или ќе нурнам во длабочината. И знаев дека ова другото ужасно ме плаши.

- Можам да кажам – рече таа – дека вие имате многу пријатен начин на другите да им дадете до знаење до каде се вашите граници, до каде можат да ви пристапат. Го правите тоа на таков начин за соговорникот да не се почувствува повреден.

Истовремено бев пресреќна што ме пофали и засрамена што една таква мала пофалба ме направи толку среќна. Зарем е можно толку да копнеам по пофалби?

- Дали би можеле да кажете дека вашиот живот до сега бил среќен?

Какво смотано прашање! Кој воопшто може да каже дека е среќен? А она другото прашање за тоа што е среќа, за тоа не сакам ни да мислам, а не, пак, да зборувам за такво нешто. До толку е кич.

- Хм. Од каде да знам. Да речеме дека можам со сигурност да кажам дека мојот досегашен живот не беше несреќен. Добив многу дарови. Во споредба со некои други луѓе, добро поминав. Не сум болна. Не сум инвалид. Не сум грда. Имам точен број прсти на рацете и нозете. Не се случило ништо од тоа што навистина ме ужаснува, на пример, да бидам родена во место со десет куќи, поредени сите една над друга, некаде на некое планиниште. Тоа ми доаѓа како најстрашна карма што може да се замисли, иако можеби и не е. Но, кога патувам некаде и кога ќе видам такви места и такви куќи и кога ќе помислам на луѓето кои живеат таму, знам дека сум многу среќна што тој некој не сум јас. Во споредба со луѓето коишто се навистина несреќни, јас, претпоставувам, сум среќна. Од каде да знам.

Едно часовниче стоеше на прозорецот, од страна, итро наместено за да можам да го видам. И да бидам свесна дека моето време тече побрзо од колку што би сакала. Се сетив на операцијата од пред две години. Тоа беше лесно. Одиш, те опиваат, вадат од тебе не-

колку жолчни камчиња кои ти правеле неподнослива болка, и – излегуваш здрав. Чиста магија. Колку би било прекрасно кога и психотерапијата би можела да направи нешто такво.

- А кога психотерапијата би го можела тоа – праша таа – што би сакале да смените?

Конечно некое лесно прашање.

За миг кажав неколку стотини свои мани. И запрев на половина, затоа што беше јасно дека хируршко отстранување и на оваа половина би било премногу.

- Знаете – се насмевна таа – човек кој се сака себеси е склон да си ги простува своите мани. Не би сакала од терапијата да имате нереални очекувања. Терапијата можеби нема да ви помогне да поправите сè што сметате дека ви е мана, но може да ви помогне да ги прифатите вашите мани..

Сакав да скокнам и да ја бакнам.

Ама времето ни истече и таа, додека се спремав да станам и излезам, ми рече дека, како за почеток, ќе направиме десетина разговори, а потоа ќе видиме како ќе ни оди и дали сето тоа има смисла.

- Навистина – ѝ реков на врата - тоа би било баш поразително, да ми кажете после неколку разговори дека не сакате повеќе да ми бидете терапевт затоа што сум безнадежен случај.

Таа искрено се насмевна додека ме испраќаше.

Зошто, будало, имаш потреба да го засмејуваш својот терапевт?

Додека се возев кон дома, образите ми гореа, главата ме болеше по малку, ама постојано мислев колку беше апсолутно прекрасно она последното што ми го кажа. Таа е некој кој ми дава дозвола да бидам она што сум. Ни подобра ни полоша. Мислам дека тоа сè уште од никого не сум го добила. И таа да не е сто проценти искрена и ако позади таа нејзина дозвола стои некој скриен мотив, сепак е убаво тоа што ми го

рече. Како да ми кажа дека сум сосема добра, каква и да сум. Само работата е во тоа да откријам каква сум навистина. Тоа, претпоставувам, не мора да биде баш толку тешко?